

76

**DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICO - PRACTICA
DE
BALNEIS FRIGIDIS**

QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE
MAGNIFICI DOM.

**PRAESIDIS ET DIRECTORIS
SPECTABILIS DOMINI DECANI**

NEC NON

**CELEBERRIMORUM AC CLARISSIMORUM
DD. PROFESSORUM**

PRO

DOCTORIS LAUREA

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS

'IN CELEBERRIMA REGIA
SCIENTIARUM UNIVERSITATE HUNGARICA

PUBLICAE ERUDITORUM DISQUISITIONI

SUBMITTIT

ADOLPHUS LENK,

HUNGARUS.

*In Theses calci adnexas disputabitur in aedi-
bus Facultatis Medicæ die Maji 1832.*

ILLUSTRISSIMO
A C
MAGNIFICO DOMINO
SAMUELIS A LIEDEMANN

AULAE CAESAREO - REGIAE FAMILIARI, INSIGNIS
ORDINIS LEOPOLDI EQUITI, SACRATISSIMAE CAES.
ET REGIO - APOSTOLICAE MAJESTATIS CONSILIARIO
ACTUALI, AD EXCELSAM CAMERAM AULICAM
REFERENDARIO, etc. etc.

V I R O
ERUDITIONE, BENEVOLENTIA, NOBILITATE
C L A R O.
LITERARUM ET ARTIUM FAUTORI ET PROMOTORI
I N D E F E S S O
M A R C E N A T I S U O M U N I F I C E N T I S S I M O
I N P I G N U S P R O F U N D I S S I M A E V E N E R A T I O N I S
E T P E R E N N I S G R A T I T U D I N I S
T E N U E S H A S P A G E L L A S

O F F E R T

gratissimum auctor.

Balneum, sensu latiori sumtum, est mora totius corporis, vel partis ejusdem certae, in medio quodam, a fluido aëris diverso, sive liquidae, sive aëriformis fuerit indolis.

Strictiori autem sensu sumtum est immersio corporis, totalis vel partialis solum, in aquam nunc simplicem, nunc materiis quibusdam peregrinis et singularibus onustam et imprægnatam.

Secundum diversitatem medii, balnea triplici respectu considerari possunt, disceduntque in :

- 1.) Balnea aquæ.
- 2.) Balnea gasiformia seu vaporosa.
- 3.) Balnea lutum *) (caenum) continentia — balnea arenae, balnea animalia.

Ratione extensionis discedunt in *universalia*, dum totum corpus fluido dicto immergitur, et *localia* (topica, partialia), ubi pars tantum certa corporis, pro ratione indicationis a medico factæ et adprobatae, in contactum venit cum medio antea nominato.

Dispescuntur dein in *simplicia*, quae aqua simplici et vulgari fluminum et puteorum constituit, et *medicata*, diversis materiis et salibus eminenter imprægnata, quibus etiam nomen *thermarum* impertitum est; qualia essent ea, quae acido hydrothyonico, ferro, jodo et s. p. graves, sua in sanandis diversis morborum generibus et speciebus utilitate non destituuntur.

*) Lutum, caenum, limus est præcipitatum aquarum soteriarum aut solum, aut cœnubium præcipitati hujus cum diversarum terrarum speciebus.

Quoad temperaturae gradum demum dividuntur balnea in *valde frigida*, *frigidiuscula*, *tepidæ*, *calida*, et *summe calida*.

Missas faciendo ceteras balneorum species, hic solum balnea aquae simplicia, quoad temperaturae gradum frigida, penitus disquicemus, ita quidem, ut a consideratione universalium exorsi, ad localia et partialia demum transituri, horum omnium indicationem et contraindicationem, in diversis morborum generibus et speciebus exhibeamus.

Balnea frigida, prout rite adhibita in multis, malis egregium offerunt medico remedium, per nullum aliud supplendum, — in conservanda etiam prospera valetudine sua non destituta utilitate; — ita contra intempestive, sine consilio prudentis medici adhibita, salutem hominum subvertere et pessimum dare valent, quod quotidiana nobis experientia clarissime evincit.

Brevis balneorum historia.

Usus balneorum primitivus in easdem recedit tenebras, quae et ipsius gentis humanae sortem primitivam abscondunt. Sapientes legislatores balnea inter ritus religiosos retulerunt, talique pacto ea constantem nacta sunt durationem. Hac ratione devenere Indis, Aegyptiis, Persis, Assyriis et asseclis religionis mosaicae in usum, qua ex causa, imo et qua praesidium diaeteticum adhibentur moderno quoque aevo a pluribus populis orientem incolentibus.

Balnea vetustissima a Graecis in usum vocata fluvialia erant. Hocce balneum frigidum Pythagoras, ut et ejus discipuli maximis celebrarunt encomiis. — Lacedaemonii aestate et hyeme ute-

bantur balneis fluvialibus, — imo et infantes eorum neonati iis immergebantur.

Romani antiquissimis jam temporibus in flumine Tiberi nabant, ibidemque varia instituebant pericula gymnastica. — Per Antonium Musa, archiatrum imperatoris Augusti, et ejus fratrem Euphorbum balnea frigida magnam assecuta sunt auctoritatem et fidem publicam. Imperator enim nominatus svasu medici sui, eorum usu a morbo quodam chronicō liberatus est. — Seriore tempore usus balneorum frigidorum per Asclepiadēm, Aretaeum, Soranum, Agathinum magis magisque invalidit.

Sub initium saeculi 3tii post Ch. n. imperator Severus svadente Lampridio a doloribus articulorum, jam chronicam durationem adeptis, feliciter sanatus est.

Germani quoque veteres magni erant balneorum cultores. Referente Tacito et Herodiano illis solummodo fluvialia fuerunt nota et usus recepta.

Ab his temporibus eadem nunc oblivioni magis tradita, nunc per tempus certum magnis cumulabantur laudibus, — donec sub initium saeculi proxime praeterlapsi a medicis Angliae magnopere commendata et laudata, et ad vicina confinia regna, indeque latius per universum fere orbem terraqueum extenderentur. Ita ut in praesentiarum, cum plurimis hominibus in usum imo et abusum diaeticum abiverint, magna ab iis salus exspectanda, — verum sub certis conditionibus damnum etiam irreparabile timendum sit.

Ut effectus balneorum frigidorum totalis in organismum humanum vivum in omnem partem rite aestimari queat, sequentia nobis consideranda

veniunt: actio generalis balneorum frigidorum, gradus frigoris, aquarum conditio, aetas balneantis, sexus, temperamentum, idiosyncrasia, — tempus.

Actio generalis balneorum frigidorum.

Eruitur haec, si non solum determinatus temperaturae adhibitae gradus, verum ipsa etiam pressio aquae scrutinio subjiciatur. Duo autem, a se invicem toto coelo differentia momenta, hic distinguenda veniunt. Momentum inum Contractio et constrictio organorum peripheriorum corporis animalis vivi, turgoris vitalis et caloris animalis imminutio, sanguinis, et aliorum humorum, ad interiora et organa centralia retropulsio, et accumulatio laticis vitalis in iisdem. Manifestatur hocce momentum per sensum frigoris et horripilationes, tremorem artuum, pallorem cutis; accedit derma contractum, rugis et eminentiis distinctum (*cutis anserina*), oppresio pectoris, spiritus difficultis, laboriosus; pulsus arteriarum sunt debiles, frequentiae tamen notabilis, *) actio autem cordis expedita tangitur. Haec symptomata, nunc diutius, nunc per brevem solum temporis moram perstantia, alia et quidem opposita excipiunt, — quibus succedentibus momentum secundum inchoat. Evanescit utsipote spasmus cutaneus, cernitur turgoris vitalis incrementum, pallor antea observatus redeunti nunc cedit rubori, — pulsus vim suam pristinam

*) De frequentia pulsuum sub balneis frigidis auctores dissentunt. Sie Marcard: H. M. Marcard, über die Natur und den Gebrauch der Bäder, Wien 1798. assert, frequentiam pulsuum imminui.

recuperant, imo robore intenduntur, — frequen-
tia eorum imminuitur, evolvitur calor, grataque
sentitur corporis universi refectio.

Elucet ex dictis symptomatibus clarissime,
primariam aquae frigidae actionem, in detractio-
ne calorici corporis animalis, cum eadem in con-
tactum venientis, consistere, — ast organismus
particularis vivus, regenerationem amissi forti-
ter moliens, stimulo incitatus, ex oppositionis
dynamicae lege, vehementer reagit, omnes suas
functiones intendit et expedit, sicque calorem
suum nativum, nunc quidem intensitatis notabi-
lieris evolvit, — quae actio *secundaria* frigo-
ris, aut potius reactio organismi in frigus nomi-
nari meretur.

Quodsi autem effectum aquae frigidae in cor-
pus animale vivum, stricto et rigoroso subjicere
vellemus tentamini, omnes tunc mutationes im-
mediatas, universales, locales, uti et consecutivi-
as, quas balnea frigida a temperatura liquatio-
nis glaciei inchoando, transitu per gradus singu-
los ad frigidiuscula facto producunt et efficiunt,
eruere et strenue adnotare oportet. Insuper
actatis, constitutionis, temperamenti, et aliorum
adjunctorum ratio habenda esset, haec demum
pericula caute et attente reiterari deberent. Tali
pacto balnea cajusvis gradus, certa nobis data
et resultata suppeditarent, maximi futura emolu-
menti. Plures egregii naturae scrutatores et
observatores, fervido hocce zelo abrepti, tenta-
men hunc in finem aut secum ipsis aut cum aliis
instituebant quorum pauca hisce communicaturi
sumus; — haec tamen conamina, quamvis ma-
ximam omnino mereantur laudem, non omnibus
numeris absoluta nobis suppeditarunt resultata.

More itaque recepto tres balneorum frigidorum subdivisiones, quoad temperaturae gradum adnotabimus, examinatis simul singillatim eorum effectibus in corpus humanum vivum. Sunt hae sequentes: a) *valde frigida*, a 0—10° R. ascendentia. b) *frigida*, 10—15° R. c) *frigidiuscula*, a 15—22° R.

Effectus balneorum valde frigidorum in organismum vivum.

Statim post ingressum sentitur frigus validum, quod se per horripilationes, tremorem artuum et maxillae inferioris, cephalacam notabilem et rigorem membrorum manifestat. Sub motu corporis frigus adhuc intensius evadit, per renovationem utpote undae aqueae corpus ambientis, — observata vero quiete frigus imminuitur. Post aliquot minuta subsequitur dolor capitis, epigastralgia notabilis, dolores et contractiones in musculis omnibus, imo et in articulationibus, — insinuant se demum spasmi tonici, et corpus molis exanimae adinstar rigidum evadit, ita ut nec robustissimus homo in aqua hujus temperaturae, diurniorem moram quam circiter 7—10. minutorum extrahere queat. Post egressum e balneo hocce, volumen totius corporis imminutum cernitur, cutis externa maculis lividis defoedata adparet, quemadmodum in hominibus anevrysmate detentis, — turbanique circulationis clare demonstrant. Oculi sunt in orbitam retracti, nassus acumine praeditus, labia livescunt, facies pallida, imo et flavicans conspicitur, maxilla inferior tremit, imo fortiter conquassatur. Pulsatio cordis vehemens observatur, imo et tangitur,

— arteriarum contra ictus debiles sunt, parvi, sed citati, — respiratio anxia et citata adparet, sensus premens accusatur in regione sternali; — sapor oris est satius, epigastrium sensile, sitis nulla, urina copiosa excrenitur, limpida cetero-quin et minus tincta.

Insequitur tandem nunc ocyus nunc serius reactio valida, calor intensus oritur, pulsus vim suam recuperant, sensilitas aucta adparet, imo in magnain transit inquietudinem.

Horum symptomatum observatorum ratio, nobis nunc enodanda venit: Frigus maxime actuosum hicce contractionem corporis efficit, immunitur porro volumen illius per pressionem aquae, medii utpote densioris quam aer atmosphaericus. Cum humores omnes, qui secus superficiem corporis permeant, nunc versus centralia urgunt organa, in corporis penetralibus congestiones nascuntur perniciose, anevrysmata cordis et vasorum majorum, — hinc quoque ortum sumunt dolores et turbae respirationis variae, — simili ratione explicantur: cephalaea, dolores in sterno etc. Cum demum opus respirationis impeditum sit, secretio et excretio urinæ aucta adparet, indole tamen tenui et aquosa praedita.

Hic esset immediatus effectus balnei valde frigidj. Iisdem autem saepe in usum tractis, utl Finnis et Russis usuyenit, referentibus auctoribus, cutis incrassescit, sinditur, indolemque demum coriaceam adipiscitur.

Balnea hunc temperaturae gradum habentia rarissime, imo nunquam commendari merentur. Individua autem minus irritabilia, habitu pastoso laxoque praedita, temperamento insuper phlegmatico gaudentia minus ab iis afficerentur, quam illi, quorum systema sanguiferum mobile, ter-

veum, alacre et sensile cernitur, quive tempore ramento cholericō et sanguineo gaudent.

Effectus balneorum frigidorum a 10—15°

R. in organismum vivum.

Hic symptomata eadem in conspectum veniunt, quae paulo ante enumeravimus, intensitas tamen eorum multo minor deprehenditur. — Eodem temporis momento, quo aquae temperaturam dictam habenti corpus immittitur, horror et frigus sentitur, aliaeque molestiae, quae tamen paulo post evanidae, gratam corporis sensationem inducunt. Motus in his balneis frigus subjectivum non auget, uti id in valde frigidis observatur. Cutis pallore obsessa cernitur, friget, anserina redditur, — musculorum torpor minor est, spasmi rarius obtinent, nec sunt ita pertinaces. Congestiones interiora versus hio quoque accidunt, nullos tamen causant dolores, — perspiratio cutanea supprimitur, urina tamen copiosa excernitur, coloris straminei. Pulsus arteriarum frequentiores fiunt, cordis autem majoris tanguntur vehementiae. Post usum hujus balnei resectio insequitur totius corporis, appetentiaque ciborum insurgit. Post decursum aliquot horarum, in primis vero nocte subsequente, incitatio quedam observatur, — calor enim increscit, somnus non est placidus, stimulusque sexualis evigilat.

Balneum hocce roborat corpus vivum, incitando energiam vitalem singulorum organorum, structuramque et organisationem eorum firmiorrem reddendo, — impulsu simul addens officinae digestoriae, assimilationem potenter adjuvat.

Effectus balneorum frigidiorum a 15—22° R. in organismum vivum.

Haec est temperatura fluminum diebus aestivis, coeloque sereno. Sub ingressu in hoc balneum horripilationes leves persentuntur, impedit ab illis, qui rarius balneis utuntur, vel successive tantum immergunt corpus, — ii vero, qui repente se mergunt undis, subitaneum frigoris sensum percipiunt, mox tamen evanescunt. Perspiratio cutanea etiam hic supprimitur, lotum vero vicario modo largius excernitur, indolis ceteroquin suprafatae. Adpetitus silet, quaudiu mora in balneo extrahitur, motu quidem neglecto, circuitus retardatur, regeneratio caloris imminuitur, — facto autem motu haec omnia evanescunt. Post balneum hilaritas persentitur, amoenaque totius corporis levitas, contractio et tonus muscularum quidquam auctus est, — adpetentia ciborum evigilat, digestio facilior redditur.

Peculiares efficaciae balneorum frigidorum quo ad aetatem.

Impingimus hic statim in quaestionem medicis multis saepius jam ventillatam: *num balnea frigida infantibus puerisque tenellis proficia esse possint?* Erant quidem multi medicorum, imo sunt adhuc complures nunc quoque, qui veritatem theseos acriter defendunt, magnumque praesidium tuendae sanitatis infantilis in balneis frigidis constitutum esse contendunt, hinc et illa ubique commendant. — Ast re curatius perpensa, et considerata sensilitate aetatis tenerae, mollitie et laxitate organisationis, perme-

abilitate omnium organorum majore, debilitate totius corporis, et eo demum in censum vocato, quod hi tenelli, stragulis et vestibus obruti; in altiori semper soveantur temperatura: omnem iis utilitatem, plenoque jure abnegare potuerimus. Sub usu enim horum balneorum infantes tenelli, praevalente in iis sensititate, facillimo negotio convelluntur, permeabilitate autem organisatio-
nis totius majori perstante, congestiones periculo plenae, et parectamata viscerum necessario sub-
oriri debent, — prout ob debilitatem insignem, reactio, a qua vis salutifera horum balneorum repetenda, nulla contingere potest. Ast posset nobis objici, quod integræ nationes, nunc qui-
dem rarius ac priscis temporibus, infantes suos neonatos undis submerserint, iique hoc pacto ro-
busti et sani evaserint. Nos id opponentibus re-
spondemus; plurimos eorum haec ratione etiam letheis submersos fuisse undis. Quod autem illi,
qui inhumanum hocc tractamen feliciter su-
rarunt, robusti et sani vixerint, prorsus non mi-
randum, cum firmiori praediti organisatione, po-
tentiss etiam nocivis, et sanitati insensis, magis
et intensius resistere valuerint. In rarissimis au-
tem iis casibus, ubi medicus balneum frigidum,
rite ceteroquin indicatum, infanti ordinandum
decreverit; — huic temperate calidum aut tepi-
dum praemittere nunquam negligat, — ab hoc
ad lotiones frigidiusculas transeat, ultimatim tan-
dem et balnea frigida, summis tamen semper ad-
hibitis cautelis, in usum vocare potest.

Quo magis autem aetas tenera et puerilis ad
juvenilem in virilem evehitur, et quo magis
progrediente per subsequentia aetatum stadia cor-
poris perfectione, pari etiam passu, major et
excedens vitae alacritas temperatur, ejus autem

robur internum intenditur: eo magis prosicuus et beneficuſ exadet horum usus. —

Decrescente demum energia vitali, et aetate senio conſecta, dum vigor vitalis in ſenilem inclinat imbecillitatem, iterum interdicitur balneorum frigidorum uſus. — Induratio enim partium ſolido mollium, hacce vitae periodo ut plurimum contingens, uſuatis balneis dictis, rapidiorem facit, non raro exitialem et deletherium progresum, affectiones cerebri, hypertrophiae cordis exasperantur, — accedit adhaec tandem, detractionem caloris, qui nunc alioquin aegrius et parcius evolvitur, magnum sanitati individuali inferre detrimentum.

Efficaciae balneorum frigidorum peculiares quo ad sexum.

Magnum inter viri et faeminae organisationem individualem obtinere discriminem, haud quipiam in dubium vocare audebit. Functiones enim genitales, diversae in utroque sexu, organicae eorum constitutionem varia ratione mutant, quibus fit, ut et praesidia Hygyaenes, et tractamen therapeuticum varium habeant influum, modificationemque necessario patiantur.

Faeminae utpote sensilitate majori praeditae, majorem erga stimulus quoſvis offerunt receptivitatem ac viri, — in eorum itaque sanitatem tuenda et conservanda, uti et morbo medendo et auferendo, sapiens circumſpectumque requiritur moderamen ſtimulorum energicorum. — Balnea itaque frigidiora iisdem rarius conducent, testantibus id viris in arte medica illuſtrissimis; — frigidiuscula autem carum saluti sub certis con-

ditionibus amica esse, experientia quotidiana clare evincit. — Systema musculare ceteroquin alacre, robur organicum et vitale, majus adquirit, — functionibus ceteris impulsus beneficus additur. — Cavendum tamen quam maxime, ne iis durante periodo catamaeniali, paulo ante et post eam dicta balnea ordinentur, ut quae normalem fluxum a recto tramite facillime detorquere, sicque anomalias varias menstruorum, medico perquam molestas inducere valent.

Viri e contra compage organica firmiori donati, majus et corporeum et vitale offerunt robur, ac proin minus etiam obsequium pro potentiss externis. Quibus omnibus sit, ut iis balneorum frigidorum usus liberior concedi possit.

Efficaciae balneorum frigidorum quo ad temperamentum.

Temperamentum certum vitae modum designat, in homine singulo, ex determinata principiorum vitalium mutua ratione procedentem. Sequitur hinc necessario, quodlibet temperamentum peculiarem offerre modum commercii illius, quod inter corpus organicum vivum et res externas obtinet, singulari itaque prorsus receptivitate in res externas, sicut et reactione propria in easdem distingvi. Si itaque ad mentem celeberrimi Hartmanni quatuor assumserimus temperamenta cardinalia, indicatio pro usu balneorum frigidorum, in quolibet horum, modificationem aliquam subeat, oportet.

Temperamentum utpote *cholericum*, irritabile a recentioribus quibusdam nuncupatum, quod receptivitas promta et reactio valida in stimulum

prodit, — cautum solummodo admittit usum remediorum e tribu excitantium petitorum, adeoque et balneorum frigidorum, — quod et de temperamento sensili, vulgo *sanguineo* nominato, valebit, ubi stimuli impatientia adest, renisus alacrior cernitur, minus tamen firmus.

E contra temperamentum moderatum seu *melandcholicum*, et iners seu *phlegmaticum* liberius concedit usum balneorum frigidorum, sub certis rerum adjunctis. — In illo propterea, quod per stimulos externos aegrius sollicitetur; — in hoc vero compages organica firmior reddiguntur, roburque vitale majus adipiscitur.

Consuetudo et *idiosyncrasia* quoque respectum suum hic loci merentur. Haec enim momenta varia ratione mutant effectum balneorum frigidorum. Sunt nimis multi hominum, qui peculiari in balnea haec feruntur *idiosyncrasia*, — in his, quamvis ea maxime indicata censeat medicus, salutari tamen effectu destituentur, imo malum praesens exasperabunt. Medicus itaque prudens et scientisicus haec omnia seria pervolvens mente, certis cautelis, habita subjectorum ratio ne, usum balneorum dictorum circumscribere non intermitte.

Temporis quoque in iis ordinandis debita habenda erit ratio, cum non sit idem, qualisque tempore balneo uti. Sunt multi celeberrimi viri, qui ea interdicunt sidere ardente, diebus utpote caniculae, licet balnea aestiva usitatissima et maxime proficia sint. Contendunt enim radios solis, maxime tunc sane intensitatis, fere perpendiculares cadere, sicque congestiones ad encephalon, inflammations velamentorum cerebri, imo et ejus substantiae, ac demum erysipelas

enasci posse. Si itaque haec symptomata intensitatem caloris solaris, non autem potentias quasdam specificas pro causa agnoscant, nemo prudens dictorum balneorum usum svadebit, dum sidus intenso ardet. — Ast non solum anni, sed etiam diei tempus, effectum balneorum, ut calidorum ita et frigidorum, nunc in bonam nunc in malam vertere valebit partem. Balnea frigida digestionem variis modis turbare, jam dudum evictum habetur. Dum igitur ventriculus ciborum mole oppressus est, noxius sit eorum usus, oportet. Hinc tempore matutino, ante jentaculum sumptum, aut circa vesperam, nunc quoque ante coenam, maxime idoneum erit balneorum sumendorum tempus.

Demum et *motus aquarum* balneorum usum varia ratione modificat. Omnia infimiae censentur aquae stagnorum et paludum, tum propterea, quod nunquamrenoventur, tum ideo, quod materialis variis vegetabilibus et animalibus, in putredinem jam ruentibus inquinatae sint, quorum miasmatum vim nocivam imo pestiferam, quin in immediatum cum corpore humano vivo veniant contactum, scientia et experientia quotidiana, in nostra quoque patria carissima, proh dolor! evincent. Comprobant assertum hoc febres intermittentes rebelles, nec optimo quandoque tractamini cedentes, imo et aliae cachexiae endemico dominantes in regionibus paludibus et stagnis obsensis, quae optime et citissime mutato solo tolli possunt. — Si autem haec vera sint, quod nemo sanae mentis insciabitur, quanto magis insensa esse oportet sanitati balnea ex his aquis foetentibus et putridis petita, ubi corpus in immediatum devenit contactum cum his potentissimis, symbolam suam ad producendum morbum diversimode contribu-

entibus. Optimae itaque censentur aquae fluentes, nec tamen nimis rapidae.

Cautelae circa usum balneorum frigidorum observandae.

Sanitati conveniens esse contendunt plures medicorum, si paulo ante balneum moderatus instituatur corporis motus activus, — nunquam tamen ad eum intendendus gradum, ut systema sanguiferum exagitetur, aut plane sudor prolixiatur; varia enim inde timenda erunt nobis mala, quorum plurima turbatam et laesam dermatis functionem pro centro agnoscunt. — Imo ubi sistema sanguiferum potenter incitatum adparet, mors etiam violenta, apoplectica utpote, induci potest, — confirmat hoc tristis etiam experientia. Hinc et iis, quorum animus gravioribus affectibus et pathematibus excitantibus exagitatus est, usus balneorum frigidorum, donec turbae haec penitus sedatae non fuerint, severe interdicendus erit.

Ante ingressum in balneum consultum erit, thoracem prius et caput aqua lavasse, ut hac ratione congestiones sanguinis, ad haec organa semper contingentes, saltim imminuantur et mitigentur.

Mora in balneo extrahenda, pro ratione individualitatis et effectus, quem medicus producere intendit, variat. Svalent tamen omnes, hanc moram in balneis valde frigidis, imo et frigidioribus brevem, imo brevissimam esse debere, jure meritoque timentes reactionem organismi fortiorem et infaustam. — Supervenientibus itaque horripilationibus secunda vice, e balneo egredi jubent.

Statim post pastum , in primis larga manu sumtum , nunquam balneo utendum erit , verum interposito duntaxat longiori temporis intervallo , dum nimirum opus primae digestionis finitum esse censetur. Hanc regulam multi negligentes , imo vilipendentes , varia laesae digestionis et assimilationis vitia offerunt.

In subjectis irritabilioribus , ubi usus balneorum frigidorum ceteroquin ad prime indicatus esset , uti e. gr. in morbis quibusdam chronicis , juvabit iis tepidiuscula praemittere , ascendendo lento passu sensim ad frigidiora.

In balneo ipso quies corporis non conduceit , hinc locomotiones crebrae instituendae , vel saltem aquarum undae hincinde motitandae erunt ; — artis nandi gnaris ipse natatus commendatur , non tamen continuus , nec contra fluminum fluxum ; tunc enim undae fluentes majorem in corpus exerentes pressionem , pectus in primis debilius male afficere , et dyspnoeam producere possent. Ilijus etiam loci essent sic dictae *frictiones aquae* , a Trawnischek propositae et summis encomiis celebratae. Instituuntur autem hae ad mentem auctoris ope manus , dum nempe ea , in distantia aliquot linearum a corpore , directione recta de primitur et attollitur. — Dictarum frictionum efficaciam auctor , in primis in morbis abdominalibus , summis extollit laudibus.

Post egressum e balneo corpus sollicite ab stergendum , motusque corporis moderatus instituendus , ut lenis et benigna transspiratio sustentetur. Pro ratione adjunctorum et lectus peti , haustoque potu theato calido , transpiratio promoveri posset. Omne antem refrigerium , canec et angyc pejus , quam studiosissime vitandum erit.

Morbi praecepui, qui salutari balneorum frigidorum efficaciae cedunt, sunt:

1.) Morbi febriles; — febres utpote characteris adynamico—nervosi, torpidi, et febres putridae malignae. In his casibus balnea frigida, ut remedia excitantia, stimulantia prosunt. Jam Thucydides a) refert in descriptione sua morbi pestiferi, tempore belli Peloponesiaci, Athenis late et furiose saevientis, multos aegros, sub intensissimo paroxysmo febrili undis fluvialibus mersos fuisse, hacque ratione plures eorum ex morbo hoc fatali evasisse. Recentissimo autem tempore Fröhlich b) efficaciam balneorum frigidorum summis cumulat laudibus, in febribus adynamico-nervosis.

2.) Morbi exanthematici acuti, dolosi, variis anomaliis et irregulari eruptione ipsius exanthematicis incedentes, in quibus praeterea febris comitantis character in adynamico - nervosum vel putridum transit. Sic referente Friese c) aegroti variolis malignis detenti, praecipitarunt se in aquam temperaturae glacialis, dum eos paroxysmus fortis delirio junctus invasit, et asserit plures eorum feliciter sanatos fuisse. Saluberrimos eorum effectus etiam Hall d) et Lueas e) comprobare adnisi sunt.

3.) Atonia habitualis et laxitas dermatis, et ex hoc fonte enati sudores profusi, magnum vi-

a) De bello Pelopon. L. II. c. 49

b) Hufeland und Osann Journal der pr. Hessl. 1822. Supplementheft. S. 25—27.

c) Annalen der neuesten brit. Arzney und Wundarzneykunde.

d) Sammlung ausserl. Abhandl. für pr. Hezte. Bd. XVII. S. 36.

e) Ibidem. Band XIV. S. 323.

rium dispendium post se trahentes. Blenorhoeae chronicæ, dispulta vel evanida jani indole phlogistica, quæ profusæ secretioni muci junctæ incedunt, uti essent fluor albus, stadium secundum blenorhoeac urethralis, huc etiam spectant prolapsus ani, uteri, vaginae, atonia organorum genitalium, tabes dorsalis. In omnibus his casibus balnea frigida ut adstringentia et excitantia magnopere conduxisse visa sunt.

4.) Sensilitas dermatis morbose aucta si cum atonia incedat. Hinc salutares eorum effectus et vires in sanandis affectionibus rheumaticis habitualibus, vel potius et tutius in tollenda et eradicaanda eorum dispositione e corpore explicantur.

5.) Morbi chronicæ systematis nervosi, ubi debilitas cum torpore aut erethysmo juncta incedit. Huc referri merentur paralyses partiales v. g. enuresis, impotentia virilis, spasmi hysterici, affectiones hypochondriacorum, cephalalgia. Contra Choremam sancti Viti C. J. E. Franklinus laudat usum balneorum frigidorum, contra epilepsiam Souvages, Floyer, Tissot, Bosquillon, Lentin et alii. Imo et alienationes mentis sub certis circumstantiis suam invenient in balneis frigidis medelam.

6.) Debilitas metamorphoseos progredientis, cachexiarum et cacocheimiarum utpote quaedam species, uti esset scrophulosis, rhachitis. Non tamen satisfecerunt exspectationi et votis medicorum in his casibus. Magis proficuus cernitur eorum usus, si in dictis morbis in sic dictum complementum curae adhibeantur, ubi omnino laudem suam merentur. — Rush a) hydropem iis cito tutoque sanatum contendit.

7.) Commendatur a cel. Richter ad praeverendum et confundendum paroxysmum febris intermittentis. Ubi nimicum haec immunis ab omni affectione gastrica passionem nervosam praesefert, in habitualem jam abire minatur, et pertinaciter resistit omnibus remediis. Semper tamen aueps manebit hocce remedium, cum mortem apoplecticam et suffocativam jam induxisse visum sit. Quod et nominatus vir celeberrimus sincere fatur, dicens, hoc in iis solum adhibendum esse casibus, ubi remedium aueps melius quam nullum.

8.) Majoris efficaciae censentur balnea frigida in debilitate topicia functionum reproductivarum, uti e. g. in menstruis molestis, dolentibus, majori dispositione ad abortum. a) Verum et hic usus eorum arctioribus circumscribendus foret limitibus, et perstante ipso fluxu menstruo, aut praesente graviditate, nemo prudens eorum faciet et ordinabit usum.

9.) Irregularitas circuli sanguinis, nisus in congestiones, haemorrhagias spontaneas etc. Verum et hic prophylactico modo aut in complementum curae adhibenda erunt.

10.) Tandem et asphyxiae a frigoris effectu deletherio enatae, balneis frigidis bono cum successu sunt tractatae. Corpus rigidum, asphyctum balneis frigido imponitur, in eoque reliquitur, donec prima vestigia vitae resuscitatae et reactionis desideratae in conspectum veniunt, tunc dein eximitur, et frictionibus in cuto sollicite ac strenue institutis in lectum defertur, non tamen stragulis nimis obrutum. Secundum alios vero

a) Vogt Lehrbuch der Pharmacodynamik. Band I. Abtheil. 2. S. 397.

balnei frigidi temperatura successive intenditur, adfundendo aquam ab initio minus frigidam, dein frigidiusculam et sic porro.

Contraindicatur autem balneorum frigidorum usus in casibus sequentibus:

1.) In plethora notabili, ubi incaute adhibita subitaneum recessum torrentis sanguinis versus interiora, imo mortem violentam apoplecticam efficere valent.

2.) In eminenti debilitate et stimuli impatentia systematis dermatici.

3.) In impetiginibus chronicis et exanthematicis acutis in flore constitutis, quorum recessus periculo plenus esse solet, vitamque in magnum adducit discrimen. Affectiones enim memoratae, ab organis ignobiliaribus ad nobilia, imo nobilissima recedentes, ibique emicantes, nunc vitam celeri passu consciunt, nunc vero clandestine repentes, texturam organicam variis modis laedere sverunt.

4.) Vetant porro eorum usum vitia organica diversa, in primis anevrysmata cordis et vasorum majorum.

5.) In graviditate praesente et periodo catamennali fluente, ut quae balneis frigidis facillime detorqueri valent a normali tramite. Status gravidarum jam vel ideo renititur summopere usui balneorum frigidorum, quod nunc vita uteri fastigium adepta, per eorum usum ad validiores reactiones sollicitetur, quo sit, ut phlogoses hujus visceris, nunc in primis periculo plenae, imo et contractiones uteri violentae, abortum post se trahentes, enascantur.

6.) In exulcerationibus organorum internorum.

7.) Prohibentur, dum sistema sanguiferum exagitatum est, corpus sudore prorumpente ma-

det, et mens animi affectibus et pathematis
excitantibus lassitudinem.

8.) Sufficiat demum hic simpliciter adduxisse,
balnea frigida nec aetati infantis tenellas, nec de-
crepitae senectuti convenire, ut quorum rationem
sufficientem jam in praecedentibus reddidimus.

Affusiones, Embrocationes frigidae.

Adhibetur haec expressio respectu therapeu-
tico ad designandum actum, quo certa quantitas
aquaee, e loco nunc plus nunc minus elevatiore
defusa in contactum cum corpore devenit.

Quamvis affusiones, aspersiones frigidae an-
tiquissimis jam notae fuerint temporibus: esse-
ctu tamen eorum in organismum humanum vivum
rite non aestimato, rarissimis solum in casibus
usus eorum siebat. Sic jam Celsus ait in tracta-
mine lethargicorum: „Excitat autem validissime
repente aqua frigida superinfusa.“ a) Caelius
Aurelianus efficaciam embrocationum in aphoniam
laudat.

Auctores hujus methodi aquam frigidam ad-
hibendi W. Wright et J. Currie habentur, medici
natione Angli. Wright medicus castrensis exer-
citus anglicani, Jamaiae tunc temporis moran-
tis, redux Liverpoolinum anno 1777. primis die-
bus mensis Septembris, infectus est febri qua-
dam pestilentiali. — Postquam tractamen solitum
nullum morbi lenimen insecum suisset, vesti-
bus exutis aqua marina se persundi curavit. Post
immediatam remedii hujus heroici applicationem,
instantaneam symptomatum morbosorum mitigationem
sentiebat. Cephalaea utpote intensa, si-

a) Celsus de Medicina L. III. Cap. 20.

cum et reliqui dolores decreverunt, — calor amoenus, moderatus, diffundebatur per totum corpus, sudorque benificus erupit. Cum autem vespertino die solita febris exacerbatio iterum insecura fuisset, remedium repetendum decrevit, — diebus sequentibus tum quotidie bis persusus est aqua frigida, effectu adeo luculento et optato, ut intra breve tempus ex integro pristinae restitutus fuerit sanitati.

His innixus J. Currie methodo nominata mense Decembri anni 1778. in nosocomio militari Liverpoolitano, quod suae inspectioni et curae concreditum erat, et ubi febris quaedam deleteria horrende grassabatur, pericula instituit prosperrimo successu coronata; seriori dein tempore in exanthematibus etiam febrilibus acutis, dolose incedentibus, effectum eorum beneficium expertus est idem vir celebris et clarus.

Quamvis itaque affusiones celebratae non J. Currie agnoscant qua primum auctorem et detectorem, immortalis tamen ejus memoria jam vel ideo albo notari meretur lapillo, quod eas primus publici juris fecerit, et in diversis morborum generibus et speciebus adhibuerit. Successu vero temporis methodus haec conatibus indefessis naturae scrutatorum scientia et arte illustrissimum locupletata, majus perfectionis attigit culmen. Competit autem honor dictus medicis in primis germanis, inter quos celeberrimi viri Hufeland, Horn, Brandis, Strelitz, Reuss, Marcus et alii nominari merentur.

Modus applicandi affusiones frigidas.

Affunditur capiti certa, pro diversa ratione in licationis a medico factae, quantitas aquae ex

vase orificio ampio praedito ex altitudine unius ad duorum pedum. Ut aqua decidens excipi possit, individuum in cadum aut vacuum aut modicam aquae frigidiusculae quantitatem tenentem collocatur. Quodsi embrocatio totius desideretur trunci, cadum vacuum esse oportebit, si autem effectum eorum in caput solum intendere malimus, vasis dicti duae tertiae sint aqua repletae, thorax vero et collum sollicite obvelletur linteis. — Tunc autem imprimis observandae erunt hae cautelae, dum symptomata cephalica affusiones dictas adhibendas esse jubent, symptomata vero inflammatorio catarrhosa fistulae spiritalis et pulmonum gradus notabilioris praesentia, cautos nos esse debere monent.

Aqua in hunc scopum adhibenda 12—15° R. sit. Si tamen aeger debilis, vel admodum irritabilis sit, consultum erit ab affusionibus magis temperatis exordiri.

Duratio embrocationum in ratione directa sit oportet cum intensitate febris, ejus exacerbationum et statu virium vitalium aegroti. Sufficiunt plerumque duo minuta prima ad effectum notabilem producendum; — in casibus tamen singularibus, bene a medico perpendendis, per 10 imo 15 minuta instituuntur. Ratio autem svaldet easdem ab initio saltem per brevius temporis intervallum faciendas esse, ut sic earum effectus prius dijudicari queat.

Antequam vero ipse hic actus inchoetur, corpus aliquot guttulis aquae irroretur, ut sic violenta embrocationum actione paululum mitigata, individuum iis magis assvesiat, tandem ad has ipsas transitus sit, interposita saepius durante actu aliquot minutorum secundorum quiete, ut sic aeger intervallis lucidis libere respirare queat.

Cautelae hae magni certo sunt momenti, — quod si enim negligantur, individuum valde debilitatur, si vero quies diurnior interponatur, effectus embrocationum maxima parte perit. Finitis demum iis corpus sollicite abstergendum, et regimen in lecto strictum, frigidiusculum observandum erit.

Actio embrocationum.

Affusiones frigidae corpori vivo applicatae magnam in hoc exerunt efficaciam, producunt nimirum speciem terroris, ei non absimilem, qui homines invadit, dum repente undis merguntur. Ad earum plenarium effectum aestimandum multum contribuit mechanicus aquae lapsus e loco elevatore. Haec applicatio varia producit symptomata tam universalia quam topica, — quorum examen nunc adgredientes ea in tres disponemus periodos.

Juvabit autem praevie adnotasse cel. Guersent maximam invenisse similitudinem inter symptomata statim memoranda, et paroxysnum manifestum febris intermittentis.

Periodus 1. Sub applicatione affusionum immediata plurimos terror subitaneus invadit, — sentitur constrictio cutis, doloribus et sensu pungitorio juncta. Haec constrictio in partibus non-nullis corporis manifestior sit; exigua est in dorso et extremitatibus, luculentior in capite, facie, abdomine, papulae cutaneae (cutis anserina) visibles sunt, frigus validum accusatur, corpus pallescit, et undae sanguinis interiora versus urgentur. Pulsus sunt parvi, debiles, imo in pluribus vix tangi possunt; — respirationis opus

citatum et imperfectum est. Se et excretiones omnes silent, uti cutis, alvi, urinae etc.

Periodus 2. Finito actu, et abstero corpore pedetentim hoc incipit stadium. Redit calor animalis, cutis mollescit, inspirationes sunt pacatores, pulsus frequentia nunc imminuuntur, robore vero augentur, liberiores evadunt. Duratio hujus stadii brevior est.

Succedit demum *Periodus 3.*, ubi aestus augetur, corpus sudore madet, grata sentitur refectio et proclivitas in somnum. Urinae excretio larga et non raro critica cernitur.

Elucet e symptomatibus recensisitis, summam ea habere analogiam quoad formam cum paroxysmo febris intermittentis. — Stadia enim frigoris, caloris et subsequentis demum sudoris et hic eminenter evoluta sunt. — Evenit tamen interdum ut effectus affusionum frigidarum a consveto aberret tramite, emanent nempe Iphoenomena stadium secundum et tertium denotantia, — frigus longiore tempore vexat hominem, reactio vitalis non subsequitur, debilitas demum adhuc increscit. Quae symptomata cum paroxysmo febris intermittentis irregularis et perniciose apte comparari possent. Sub his insaustis rerum adjunctis affusionibus protinus abstinentum est, imo vires remediis tonicis, excitantibus erigantur oportet.

Ex his omnibus, quae de immediatis et consecutivis embrocationum effectibus protulimus, patet: remedium hocce in multis casibus momentaneam circuli turbam componere, systemati nervoso cerebrali stimulum addere, sive febrilem producere reactionem, quae vires vitales suppressas liberat, concentum et aequipondium omnium systematum operatur, se et excretiones inprimis

cutis et renum impellit. Intempestive autem et incante adhibitae, virium collapsum, imo ipsam mortem adduxisse visae sunt.

Ut vero effectus hi, primo intuitu contrarii, rite combinari possint, monendum erit, excitationem hanc non esse tribuendam, novo quasi accessui virium vitalium, cum methodus haec vires in functione sua suppressas liberet quidem, novas tamen non addat. Quod et experientia medicorum demonstrat, qui in eminentiore statu asthenico affusiones has minus optato coronatas viderunt eventu. Monent vero plerique auctores, eas tempore exacerbationis morbi instituendas esse, quae cœn lucta inter vires vitales et morbum considerari potest.

Morbi qui victoriebus cedunt affusionibus frigidis sequentes censemur ab auctoribus:

1.) **Febres nervosae, torpore junctae incedentes.** Summae dignitatis remedium iis inprimis in casibus habetur, ubi eminens caloris gradus non tantum subjectivus aegrum vexat, verum etiam reipsa adest, thermometroque metitus normalem multum excedentem indicat, — dein, ubi praeter abnormem hanc caloris evolutionem, cutis ipsa secca tangitur, — indoles febris pestifera est, aeger torpore detinetur, aut conscientia abletur. Hinc febris nervosa, putrida, typhus contagiosus, pestis orientalis, febris flava americana saepe cedunt embrocationibus.

2.) **Febres exanthematicae acutae, praecipue autem scarlatina, secundum Currie, Battemann, Armstrong, Albers et alios.** Currie hac methodo tractatos aegros 38. omnes saluti iterum restituit. Brandis plane circa mille casus refert, ubi aqua frigida hac ratione adhibita felicissime in usum vocata fuit. Tunc autem in primis adhibenda erunt

embrocationes frigidae in scarlatina, dum febris intensa adest, calor magnus et urens tangitur, color exanthematis caeruleescit, aegri inquieti se jactitant in lecto, oculi turbidi, sveta vivacitate orbati adparent, affectiones encephali caput extollunt. Ex his jam patet scarlatinam regulariter decurrentem, remedio hocce heroico minime egere, quod etiam striete interdicitur, ubi cutis sudore madet, calor intensus aegrum non molestat, exanthema laete floret, verbo, ubi scarlatina decursum habet regularem. — Svadet porro usum hujus remedii Currie in morbillis, assertumque sum multis corroborat exemplis, et periculis feliciter institutis. Clariss. Reuss a) liberos suos morbillis affectos hac methodo sanatos suisse refert. — Verum, quin auctoritati horum virorum celeberrimorum aliquid detrahere velimus, monuisse juvabit, usum affusionum frigidarum in morbillis arctioribus circumscribendum esse limitibus, in primis iis, qui phlegmatis pulmonum, quod non adeo rarum est, junctae incedunt. Si in tali casu remedium hoc adhibitum fuerit, sanguis adhuc magis urgetur versus pulmones, sicque malum exasperatur et interitus acceleratur.

3.) Angina membranacea Anglis Croup dicta secundum experimenta Harderi Petropoli instituta. a) In studio nimirum jam adynamico, ubi valentissima secus remedia incassum tentata sunt, et metus suffocationis, stertor, tussis suppressa, frigus extremitatum, pulsus vix tangendi, mor-

a) Hufeland Journal der pr. Heilk. Supplementheft 1822.
Seite 15.

b) Vermischte Abhandl. aus dem Gebiete der Heilk. von einer
Gesellschaft pr. Ärzte zu Petersburg. 1te Camml. 1821.
S. 23. p. 3. 53.

tem imminentem praedicebant, assusionibus frigidis plures aegri salvati sunt. Etiam sub primo morbi stadio optato cum eventu adhibebantur.

4.) Phlogoses aut ipsius encephali aut ejus vellamentorum: meningitis, encephalitis, delirium tremens potatorum.

5.) Hydrocephalus infantum. Efficaciam assusionum frigidarum in primo morbi hujus stadio omnes auctores laudant, imo Portenschlag et Formey eas per totum morbi decursum salutares invenerunt, quod tamen Parent et Martinet negant, dicentes, haec remedia, facta jam exsudatione rarissime, incepto autem stadio soporoso nunquam profuisse, imo mortem adhuc festinasse. Omnis enim salus secundum auctores dictos a reactione exspectatur, — ubi vero aeger valde debilis est, vel ipsa jam organisatio laesa est, si non nocuerint, certe nil proficient.

6.) Nevroses et morbi mentis, qui cum erythysmo et alacritate majori systematis nervosi, congestionibusque magis passivis incedunt, embrocationibus frigidis non raro cedunt, uti epilepsia, catalepsis, tetanus, hydrophobia, melancholia, mania. — Mylus e 46. vesanis, hac ratione tractatis, e quibus 20 per immodicum eremati potum in morbum inciderant, 41. sanavit, subjungit tamen, in omnibus his malum non fuisse vetus. — Sunt medicorum quidam, inter quos praeprimis Cesareti memorandus erit, qui in his morbis aliam adhuc balneorum frigidorum speciem summis celebrant encomiis. Persundunt nimicrum aegros inopinate magna aquae frigidae copia, imo eos violenter et inexpectate in flumina, et cisternas praeccipitant. Summe vero heroicum hocce remedium, summae etiam ancipitis esse effectus, facile quivis perspectum habebit.

7. Demum in intoxicationibus venenis narcoticis, in primis autem opio inductis multum celebrantur embrocationes frigidae. Eximum earum effectum Wray et Copeland experti sunt. Successit nimis iis, vitam extinctioni jam proximam, et intoxicatum lethargo profundissimo obrutum resuscitare, — redeunte paulo post conscientia, alia dein remedia potentia in usum tracta, deletheriam horum venenorū vim obtundebant. a)

Quamvis autem affusiones frigidae multis morbis remedium magnae dignitatis offerant, et earum effectus sat citus et luculentus videatur; magnum tamen etiam damnum inferre possunt intempestive imo perverse adhibitae; ubi adeoque aegrorum miserias augebunt et mortem inducent. Ut itaque earum applicatio medicum prudentem, et in effectus ab iis obtentos nunquam non attentionem desideret. Prohibentur vero embrocationes frigidae:

1.) In congestionibus eminentioribus versus encephalon, indolis ceteroquin activae. In simili casu evacuationes sanguinis pro ratione adiunctorum nunc universales nunc locales solum praemittere oportet, quibus institutis et affusiones dictae suum sibi locum vindicare poterunt.

2.) In maximo adynamiae gradu. Effectus enim earum beneficus a reactione corporis dependet, — quae in statu asthenico tam eximio nulla ratione contingere potest, — imo quod plus, in tali casu ipsae vires, nunc quidem modicissimae praesentes penitus exhauriuntur, et apoplexia nervosa inducitur.

a) Lond. Med. Repository. 1822. Juli. pag. 26—29.
Rust's Magazin der gesammten Heilk. B. XV. S. 390.

3.) Phlogoses graviores organorum pectoralium et abdominalium, — ubi morbi exasperatio facillimo negotio adduci potest.

4.) Crises benignae, in primis per cutim contingentes, — Errorem certe gravissimum committunt ii medici, et aegris damnum saepe irreparabile inferunt, qui in morbis exanthematicis, efficacia affusionum frigidarum seducti, — ab his unice sanationem morbi exspectant, hinc ea etiam semper, et nullo prorsus contraindicationum et reliquorum adjunctorum respectu habito, adhibent, — maluntque aegrorum miserias augere, quam praecognitam suam opinionem deserere. Sequentia autem symptomata ominosa intempestivum et perversum affusionum frigidarum usum comitantur: Exantheme laete florens reddit, sudor cutaneus, benignam moliens crisim, suppressitur, inflammationes membranarum mucosarum, serosarum, imo et viscerum nobilissimorum, lege consensus et antagonismi, caput extollunt, character febris in deteriore vergit, loco salutis mors demum adducitur.

Quamvis autem embrocationum frigidarum usum medicus in casu individuali maxime indicatum esse censeat, semper tamen summis adhibitis cautelis eas instituere non negligat. Hae vero cautelae ad sequentes reduci possunt: ut morborum dictorum initio, aut dum ad acme elati sunt, instituantur, ut corpus post finitum actum citissime et sollicite abstergatur, regimen strictum, moderate calidum in lecto ordinetur, et omne refrigerium summopere arceatur. — Aptissime instituuntur tempore exacerbationis febrilis, ubi vero febris comes remissiones suas celebrat, aut horripilationes persentiuntur, saepius aegrum invadentes, aut pro tempore suspen-

dantur, aut penitus intermittentur. — In similibus casibus ipso cel. Currie, auctor hujus methodi medendi, pessimos inde vidit effectus; quapropter etiam severe monet in ordinatione remediorum dictorum, medicos cautos, et in omnia adjuncta attentissimos esse debere.

Balnea frigida topica seu localia.

Illa dicuntur, ubi non totum corpus, sed pars ejusdem solum effectum aquae frigidæ experitur. — Pro diversitate organi patientis, aut effectus producendi, partes certae corporis aut immerguntur aquae frigidæ, aut linteamina eadem saturata et imbutæ corpori adplicantur, aut demum vesica animalis, aquam frigidam, glaciem, nives tenens, parti indicatae apponitur.

Eximia eorum efficacia in sequentibus casibus saepissime jam satisfecit medicorum votis:

1.) In debilitate et relaxatione topica, — ubi qua remedium tonicum, roborans egregie prosunt. Sic laudantur lotiones frigidæ thoracis in morbis chronicis pectoris, per debilitatem topicam sustentatis; commendantur dein eae, vel quod aptius censemur a quibusdam, fomentationes frigidæ, in pollutionibus diurnis et nocturnis morbosis, saepissime nempe recurrentibus, in fluore albo chronicō, quem sola debilitas et laxitas sustentat, in blenorhoea urethrali indolis ejusdem.

2.) In haemorrhagiis non solum post vulnera illata, aut operationes chirurgicas supervenientibus, ubi iisdem utique carere nullatenus possumus, verum in haemorrhagiis internis etiam, ut

metrorrhagia praecipiti, haemoptoe rebelli, certis remediis pertinaciter resistente.

3.) In contusionibus, luxationibus, fracturis ossium. — Fatales horum exitus in inflammationem, suppurationem, echymosim et extravasata, optime et fors unice, per promptam et sine mora institutam aquae frigidae adapplicationem evitari possunt.

4.) In phlogosibus tam internis quam externis, postquam depletiones sanguineae, pro re nata nunc universales nunc locales praemissae fuerunt, uti hernia incarcerata, phlogosi encephali etc. — Brefeld a) etiam in dysenteria promittit auxilium ab adapplicatione aquae frigidae ad abdomen, quod tamen consilium hucadusque paucissimi medicorum secuti sunt.

5.) In affectionibus nervosis indolis spasticae, uti colica, cardialgia, ischuria spastica. Et hic cautissime in usum trahi debebunt.

6.) In congestionibus passivis, uti cephalaea, vertigine, debilitate visus. — In scotomia, Galli *mouches volantes* dicta, quae orientem comitatur amaurosim, et aegros maculae nigrae ante oculos volitantes vexant, — multi epithemata frigida profusse contendunt.

7.) Meteorismus, febri adynamico nervosae accedens, tympanitis, feliciter profligatus est fomentationibus frigidis.

8.) Majoris sane et comprobatae virtutis habetur efficacia aquae frigidae topice applicitae in ambustionibus, uti cel. Lieutaud et Dzondi experti sunt.

9.) Tandem prophylacticae vires tribuuntur lotionibus frigidis contra decubitum. Jubent ni-

a) J. H. Brefeld: Rüssähe über verschiedene Gegenstände der Arzneilehre. S. 253.

mirum multi auctores , ubi sub morbis diuturnioribus , imprimis febribus adynamico nervosis , putridis , cutis rubet , hanc saepius de die aqua lavare . — Imo contra ipsum decubitum praesentem jam , optatu cum effectu adhibetur haec methodus .

Fomentationes frigidae.

In iis prae ceteris casibus trahuntur in usum , ubi actio frigoris primaria in loco quopiam determinato producenda et sustentanda est , et ubi non derma solum , sed organa etiam profundi sata et recondita frigoris effectum experiantur necesse est . — Virtus eorum eximia in caloris animalis detractione sita est , et magna insuper vi repercutiente , qua pollent , vi cujus congestiones sanguinis in parte affecta arcent . Hinc in iis morborum casibus , ubi medicus frigoris effectum totalem intendit , et reactionem corporis molitur , lotionibus frigidis sub omnibus adjunctis cedere debebunt .

Casus individuales , ubi fomenta frigida cum fructu adhibentur , innumeri sunt , qui jam ex antea dictis facilis negotio erui possunt . Aestatis tempore , dum temperatura aquae magis ad tepidam vergit , ad glaciem consurgimus , quae linteo vel vesica excepta applicatur .

Capiti imponuntur in congestionibus ad oncephalon , sive febris comes adsit , sive non , in deliriis furiosis , febri adynamico — nervosae et maniae supervenientibus , in primis dum calor magnus accusatur , et a medico re ipsa tangitur ; dein in phlogosibus cerebri , ejus velamentorum , in laesionibus capitis , hydrocephalo , sub stadio praeprinis inflammatorio , insolatione , apoplexia

sangvinea, cephalaea, a congestionibus sanguinis nata, imo et cephalalgia chronica etc.

Pectori sub similibus morborum speciebus adplicantur, uti in haemoptoe praecipiti et vitae periculum minanti, quam deficiens vasorum contractilitas comitatur, — cardiopalmo. Svalent nonnulli, inter quos Sarcome eminet eorum usum etiam in phlogosibus pulmonum; experientia tamen effectum eorum minus comprobavit. Quod nec mirum videbitur illi, qui perpenderit, frigus plasticam sanguinis crasim, quae cum pneumonia eminenti gradu incedit, infringere non valere. Iis tamen pulmonum affectionibus, quae congestione magis quam inflammatione sustinentur, auxilium fomenta frigida, caute tamen adhibita, non denegabunt.

Abdomini imponuntur in haematemesi, metrorrhagia, haemorrhoidibus fluentibus profusis. Verum et hic eorum usus arctissimis circumscriptus erit limitibus. Magis adhuc problematice agunt in meteorismo, dysenteria.

Juvabit dein commemorasse, medicos Angliae audaces, in arthritide etiam eorum usum fecisse. Fovebant nimimum his epithematibus articulos affectos; — hac autem methodo arthritidem retrogradam facili negotio sieri, recessus autem hos, pro dignitate organi affecti morbum exasperare, imo lethum adducere posse nemo erit qui non perspiciet.

In commemoratis his casibus epithemata dicta sine intermissione, et ad decrementum symptomatum morbosorum usque adhibenda, et pro re nata saepius renovanda erunt. Sepositis autem, partis affectae regimen frigidinsculum observandum erit, ne reactio omnes conatus eludens insequatur.

Lotiones frigidae.

Haec est methodus refrigerans communissima in febribus , ubi minor earum vehementia , mitius etiam exigit tractamen. Indicationes proprias adhibendis ex supra prolatis desumi possunt. Plurimi medicorum timentes effectum embrocationum majorem , iis lotiones substituunt. Fiunt vero ea ratione , ut spongia , aqua temperaturae desideratae gradum habente , saturetur , et sic lotiones , nunc per majorem , nunc per minorem cutis plagam instituantur. Partes haec , postquam lotae fuerunt , repente et sollicite abstergantur , regimenque uti post affusiones observetur. Quodsi symptomata morbosa increverint , lotiones reiterandae erunt. Adhibentur praeterea in omnibus casibus , ubi balnea frigida proflua censuimus , ut irritabilitas **excedens** , laxitas et atonia , vel et debilitas non tantum in dermatio systemate , sed in interioribus quoque organis conspicua compescatur. Tam effectus mitiores lotionum frigidarum , quam applicatio minoribus conjuncta molestiis , usum eorum frequentiorem et facilioriem reddunt. Hinc ubi malum mitius est , vel ad certas duntaxat corporis partes restrictum , sufficit illud mitioribus etiam adgredi remediis. — Commendantur demum ad compescendam sensitatem excedentem organorum genitalium , — ad roborandum thoracem , et ad tollendas levioris gradus affectiones catarrhosas organorum pectoris.

Semicupia frigida.

Dum nimirum corpus usque ad umbilicum aquae immergitur ; etiam sunt commendata contra

morbos quosdam universales. — Usus tamen eorum rarissimus sit (jam vel ideo, quod sanguinis torrentem ad pectus, encephalon ducant, et eo ipso diversa producant mala.

Pediluvia frigida.

In usum trahuntur in contusionibus et aliis laesionibus pedum, ut exitus earum in tumorem, inflammationem validiorem, imo et suppurationem praevertatur. — Laudantur a cel. Richter in metrorrhagia precipiti indolis spasticae, imo et ad praecavendos insultus arthriticos. Quid quod Grant ea remedium maxime conveniens esse dicat, ad sufferendos hos dolores arthriticos! — Quanta vero hic praecautione opus sit, et tunc etiam quam ambiguae sint virtutis haec pediluvia, nemo est qui non perspiciet. — Communissime vero adhibentur scopo diaetetico ad mundandos pedes. Verum et hic cautelis certis subjiciendus erit eorum usus; cum experientia constet, diversa inde exoriri posse mala, uti essent catarrhi, enteritides, colicae rebelles etc. Hinc jam patet, quam male sibi consulant, qui sudoribus pedum habitualibus vexati, ad usum balneorum frigidorum confugiunt.

Sufficiat denique *Maniluviorum* simplicem fecisse mentionem, ut quae propter limitatam suam actionem, in morbis universalibus haud adhibentur. — In malis autem localibus, laesionibus utpote traumaticis, maxime dignitatis efficere remedium, ex supra allatis abunde patet.

De usu diaetetico balneorum frigidorum.

Cum balnea frigida non solum qua pharmaco, sed et qua praesidium diaeteticum in usum

imo et abusum vocentur, de his quoque quae-dam adnotasse juvabit. — Multi effectu horum balneorum, in pluribus casibus salutari seducti, horum usum omni tempore svadebant, et eorum laudes plenis canebant buccis. Quia ex causa asse-rebant, aetatem jam teneriorem iis adsvesfacien-dam esse, — nam quid magis desiderandum et optandum, quam ut aetate jam puerili corpori firmitas addatur?

Teneriori autem aetati balnea frigida prorsus non, vel rarissimis solum in casibus benefica evadere posse, supra jam monuimus. Jam Galen-nus ait: „Corpori crescenti balnea haec non conducere.“ Quo magis autem haec aetas ad ju-venilem vel virilem adscendit, quam major in omnes potentias nocentes resistantia distingvit: eo magis proficius erit eorum usus. Adulti, sani ceteroquin, balnea frigida bene ferunt, imo his et natatus, diebus aestivis, in fluminibus, a ra-diis e sole emanantibus, temperatis, commenda-ri meretur, — ast non inconditionate, — nec justo saepius. Temeritatis hujus effectus no-xios saepius nobis experiri licet. Homines vero malo quopiam laborantes nunquam prius balnea frigida ingredi deberent, quam medico prudente in consilium tracto.

Ceterum moderamen in omnibus rebus, in-primis autem regimen diaeteticum congruum, motus in aere puro crebrius institutus, abstinen-tia ab iis quae corpus effaeminare valent: valen-tiora certe erunt praesidia diaetetica, quam usus justo frequentior balneorum frigidorum.



Theses defendendae.

1.

Balnea frigida roborant, excitant, debilitant corpus organicum vivum.

2.

Usus diaeteticus balneorum frigidorum arctioribus circumscribendus foret limitibus.

3.

Medicinae irrigores, aut stultitia aut nequitia excellunt.

4.

Medicus, pulsu metiens vires, fallitur.

5.

Plus vidisse, quam legisse plus prodest, quam contra.

6.

Contagiorum cum generatione comparatio pulcherrima.

7.

Prognosis vera optimum medici criterium.

8.

Eruta morbi indole, Therapia facilis.

9.

Non omnis nevrosis nervinis tractanda.

10.

Febris puerperalis non eundem ubique gerit characterem.

11.

Scarlatina absque exanthemate adhuc hypothesis.

12.

Physiologia est basis medicinae.

13.

Extirpatio bulbi in fungo medullari superflua.

14.

Miasma et contagium probe ab invicem distingvenda.